

İSLAM TARİHİ II

DR. HALİDE ASLAN

Konular

*Abbasiler

*Me'mun döneminden Mu'temid dönemine kadar

Mu'temid Döneminden İtibaren

Kaynaklar:

*Hakkı Dursun Yıldız, Şerare Yetkin,
"Abbasiler", **DİA**, I, 1-56.

* Philip H. Hitti, (çev. Salih Tuğ), **Siyasi ve Kültürel İslâm Tarihi (IV Cilt)**, İstanbul, 1968.

* Bahriye Üçok, **İslâm Tarihi Emeviler-Abbasiler**, Devlet Kitapları, Ankara, 1979.

*Cem Zorlu, **Din ve Siyasal Söylem/ Abbasi Devleti'nin Meşruiyet Kavgası**, İstanbul, 2006.

Kavgası, İstanbul, 2006.

Me'mun Döneminden Mu'temid Dönemine Kadar

7- *Abdullah el-Me'mun* (20 yıl) (198-218/813-833)

- *Emin'in ölümü üzerine Merv'de halife ilan edilen Me'mun, kendisi burada oturmaya devam edip Fazl b. Sehl'i tam yetkiyle vezir yapıp Bağdat'a gönderdi.
- *Zamanını alimler ve fakihler arasında geçiren Me'mun'a, Fazl b. Sehl Bağdat'tan hiçbir kötü haberin ulaşmasına izin vermedi.
- *Ayrıca Cezire'de, Mekke'de de isyanlar çıkmış ancak Merv'deki Me'mun'un bunlardan haberi olmamıştır.
- *Bu arada bazı Müslümanlar Muhammed b. Cafer'i Bağdat'ta halife ilan ettiler. Ancak karışıklık arttığı için çekildiğini açıkladı.

Me'mun Döneminden Mu'temid Dönemine Kadar

- *Fazl b. Sehl tarafından Suriye ve Mısır valiliğine Herseme'yi tayin etti. Ancak Herseme bunu kabul etmeyip durumu Me'mun'a anlatacağını söyler. Ancak Me'mun Herseme hakkında doldurulduğu için Herseme'ye sert çıkar, işkence eder ve ölür.
- *Herseme'nin ölümü bir takım kıpırdanmalara sebep olur. Halk ayrıca iyiliği emir ve yasaklardan sakındırma adıyla bir gönüllüler grubu ortaya çıkmıştır.
- *Me'mun döneminde Iraklı Şiiler önemli bir güç kazandı.
- *Me'mun Hz. Ali soyundan gelen Ali b. Musa er-Rıza'yı hem damadı hem de veliahtı yapmıştır.
- *Ancak bu ilişki uzun sürmemiş, Me'mun iktidar çevresinde hoş karşılanmayan bu ilişkiyi bitirmek ve damadını ortadan kaldırmak zorunda kaldı.
- *Böylece Şiiler de iktidarda yeniden güç kaybına uğradılar.
- *Ali er Rıza ölmeden önce Me'mun'a iktidarıyla ilgili her şeyi anlattı. O da Bağdat'a döndü.

Me'mun Döneminden Mu'temid Dönemine Kadar

- *İbrahim b. Medi'nin Bağdat'ta halife ilan edilmesi, şehirde karışıklıkların sebep olmuştur.
- *Ahalî Me'mun'u Ali er-Rıza'yı veliaht edinmesinden dolayı Rafizilikle itham edip, mu'tezili olduğunu iddia ettiler.
- *Me'mun'un Ali er-Rıza'yı öldürüp, Bağdat'ta duruma hakim olması üzerine ortalık yatıştı. Yeni valiler atandı.
- *Horasan'a Tahir b. Hüseyin'i atadı. Horasan'da uzun yıllar Tahiriler olarak adlandırılarak bu aile valilik yaptı.
- *Me'mun dönemi en önemli olaylardan birisi de Hürremiye taifesinden Babek isyanıdır.
- *Hürremiler Ebu Müslim'in ölmediğine, dünyaya döneceğine ve tenasühe, Mazdek'in fikirlerine inanırlar.
- *Babek isyanı birkaç girişimlerle bastırılmadı. Bunda Ermenilerin ve Bizansın da desteği vardı. Bunun üzerine Bizans seferine çıkan Me'mun öldü.
- *Babek isyanı Mu'tasım zamanında Afşin tarafından bastırıldı.

Me'mun Döneminden Mu'temid Dönemine Kadar

- *Me'mun Bizans içlerine doğru ilerlerken 3 ay kaldı. Malatya, Herakliya'yı fethetti. Teafilos sulh istedi.
- *Me'mun'un ölümü üzerine Bizans harekete geçti, Babek'i de destekledi.
- *Me'mun kardeşi Mu'tasım'ı veliaht tayin edip ölmüştür.
- *Me'mun dönemi bütün kargaşaya rağmen İslam devletinin en parlak devri olarak tarihe geçmiştir.
- *Mansur'la başlayan tercüme faaliyetleri devam etmiştir.
- *Me'mun döneminde Bağdat'ta beytülhikme kurulmuştur. Kütüphane araştırma merkezi, çeviri merkezi.
- *İslam ve Arap tarihini çalışan ilim adamları yetişmiştir.
- *Mu'tezili inancını savunması Kur'an-ı mahluk olarak iddia etmesi ehli sünnet arasında huzursuzluğa sebep olmuştur.
- *Me'mun Horasan'daki Tahir b.Hüseyin'in bağımsızlık arayışı içine girdiği kanaatiyle, İranlıların etkisini Türklerle dengelemeye çalışmıştır.
- *Mu'tasım'a Türklerden bir ordu kurmasını emretmiştir. Böylece hilafet ordusundaki sayıları 10 bine yaklaşmıştır.

Me'mun Döneminden Mu'temid Dönemine Kadar

8- Ebu İshak el-Mutasım (11 yıl) (218-227/833-542)

- *Me'mun devrinde Mu'tasım Suriye ve Mısır valisi idi.
- *Ölmeden önce herkes tarafından sevilen oğlu Abbasi değil de kardeşini niçin veliaht yaptığı bilinmez.
- *Bazılarına göre kardeşini daha tecrübeli görmesi veya Türklerin Mu'tasım'ın halife olmasını istemeleridir sebep.
- *Mu'tasım döneminde artık Türkler ciddi anlamda var.
Maveraünnehir ve Mısır'dan ve diğer yerlerden gelen ücretli askerlerden bir ordu kuran Mu'tasım döneminde, Maveraünnehir'den gelenlere Feragna, Afrika ve Yemenden gelenlere Megaribe demişlerdir.
- *Bu askerler kendi kumandanları tarafından idare edilmişlerdir.
- *Yeni askerlerin çok kalabalık olan Bağdat gibi bir şehirde bulunmaları sıkıntılara sebep olmuş, Mu'tasım da yeni ordusu için Samarra'yı bulup ordugah şehri kurmuştur. (220/835)

Me'mun Döneminden Mu'temid Dönemine Kadar

- *Samarra'da, halifeye mahsus saray 250 bin askeri içine alacak binalar 60 bin atı alacak tavlalar vardı. Türklere ait özel bölüm vardı.
- *İktidardan faydalanma konusundaki denge Türkler lehine değişikliğe uğradı.
- *Afşin, Aşnas, Hakan, Urtuc, Vasıf, İnak gibi kumandanlar Mu'tasım döneminde çok büyük yararlıklar göstermişlerdir.
- *Mu'tasım döneminde, Me'mun döneminde başlayan Babek isyanı devam etmiş, bastırılmıştır.
- *Horasan bölgesinde Hz. Hüseyin ailesinden Muhammed b. Kasım b. Ömer isyan etmiştir. Abbasi ordularını yenmiş, sonra mağlup edilmiştir.

Me'mun Döneminden Mu'temid Dönemine Kadar

- *Abdullah b. Tahir'den nefret ettiği için haracını veremeyen Mecusi Prensi Mazyurda isyan etmiştir. Afşin'in kışkırttığı iddia edilir.
- *Mazyar idam edilmiş, Afşin hapse atılmıştır. Daha sonra hapiste ölmüştür. Afşin'in öldürülme sebebi bilinmez ancak Mu'tasım'ın korktuğu rivayet edilir.
- *Mu'tasım'ın vücudundan kan aldırması üzerine öldüğü rivayet edilir. Ziraati teşvik etmiş, tabii kaynakların gelişme ve inkişafına hizmet etmiştir.
- *Kadısı Ahmed b. Ebi Duad onun bazı sert hareketlerini önlemiştir.
- *En büyük hatası Mu'tezili mezhebine sahip olup bu ehl-i sünnet ulemasına zorla kabul ettirmeye kalkmasıdır.
- *Ahmed b. Hanbel Kur'an'ın mahluk olduğunu kabul etmediği için hapse attirmiştir.
- *Sünni Müslümanlar Abbasilerden soğumaya başlamıştır.
- *Döneminde kurduğu Türk askeri teşkilatıyla Bizans'ı yenmiş, Babek Mazyar isyanlarını bastırmıştır.